

กรมทรัพย์สินทางปัญญา
กระทรวงพาณิชย์

เล่มที่ 62
วันที่ประกาศโฆษณา

เลขที่ประกาศ 185
31 มีนาคม 2565

ประกาศโฆษณาการรับขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

เลขที่คำขอ	63100254	วันที่ยื่นคำขอ	29 กันยายน 2563
สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์	พุทรานมบ้านโพน หรือ Nom Ban Phon Jujube หรือ Put-sa Nom Ban Phon		
รายการสินค้า	พุทรา		
ผู้ขอขึ้นทะเบียน	จังหวัดกาฬสินธุ์		
ที่อยู่	ศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ ศูนย์ราชการจังหวัดกาฬสินธุ์ ถนนเลี้ยวเมืองหัวคู ตำบลกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000		

1. คุณภาพ ชื่อเสียง คุณสมบัติหรือคุณลักษณะเฉพาะของสินค้า

คำนิยาม

พุทรานมบ้านโพน (Nom Ban Phon Jujube หรือ Put-sa Nom Ban Phon) หมายถึง พุทราที่มีทรง ผลกลมหรือกลมรี ผิวเปลือกมีสีเขียวหรือเขียวอ่อน เปลือกบาง ก้านขั้วผลเป็นร่องลึกเนื้อละเอียด สีขาว ฉ่ำน้ำ กรอบ รสชาติหวาน ซึ่งเกิดจากการบำรุงด้วยปุ๋ยน้ำนมและกางมุ้งตาข่าย ปลูกและผลิตในอำเภอคำม่วงและ อำเภอสามชัย ของจังหวัดกาฬสินธุ์

ลักษณะของสินค้า

(1) พันธุ์ : พุทรานมบ้านโพน เกิดจากการผสมกันระหว่างพุทราสายพันธุ์จัมโบ้และพุทราสายพันธุ์นมสด

(2) ลักษณะทางกายภาพ

- ทรงผล ทรงผลกลมหรือกลมรี ก้านขั้วผลเป็นร่องลึก
- เปลือก ผิวเปลือกบาง สีเขียวหรือเขียวอ่อน
- เนื้อ ละเอียด สีขาว ฉ่ำน้ำ รสสัมผัสกรอบ รสชาติหวาน
- ขนาดผล **ชนิดลูกโບ้** (ขนาดใหญ่) แบ่งเป็น 2 ขนาด คือ
นมโບ้ ขนาดไม่เกิน 12 ผลต่อกิโลกรัม
นมกลาง ขนาด 13 - 22 ผลต่อกิโลกรัม

ชนิดลูกแก้ว (ขนาดเล็ก) แบ่งเป็น 3 ขนาด คือ
ลูกแก้ว เบอร์ 1 ขนาดไม่เกิน 35 ผลต่อกิโลกรัม
ลูกแก้ว เบอร์ 2 ขนาด 36 - 45 ผลต่อกิโลกรัม
ลูกแก้ว เบอร์ 3 ขนาด 46 - 55 ผลต่อกิโลกรัม

(3) ลักษณะทางเคมี

(3.1) พุทราณมบ้านโพน ชนิดแบบลูกโบ้ ค่าความหวานไม่น้อยกว่า 10 องศาบริกส์

(3.2) พุทราณมบ้านโพน ชนิดแบบลูกแก้ว ค่าความหวานไม่น้อยกว่า 12 องศาบริกส์

2. กระบวนการผลิต

วัตถุดิบ

(1) ต้นตอพุทราสำหรับการทำกิ่ง หรือวิธีการติดตา เช่น ต้นตอพุทราพันธุ์จัมโบ้ หรือต้นตอพุทราพันธุ์พื้นบ้าน เป็นต้น ต้องเป็นต้นที่สมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีโรค หรือตามความเหมาะสม

(2) กิ่งพันธุ์สำหรับการทำกิ่ง หรือวิธีการติดตา ต้องเป็นกิ่งพันธุ์พุทราณมบ้านโพน ที่สมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีโรค ในพื้นที่อำเภอคำม่วง และอำเภอสามชัย ของจังหวัดกาฬสินธุ์

การปลูก

(1) การเตรียมการปลูก สามารถปลูกด้วยวิธีการทำกิ่ง หรือวิธีการติดตา ดังนี้

(1.1) กรณีปลูกด้วยวิธีการทำกิ่ง ต้องเป็นกิ่งพันธุ์พุทราณมบ้านโพนที่สมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีโรค นำไปทาบกิ่งกับต้นตอ เช่น ต้นตอพุทราพันธุ์จัมโบ้ หรือต้นตอพุทราพันธุ์พื้นบ้าน เป็นต้น ต้องเป็นต้นที่สมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีโรค ที่มีขนาดใกล้เคียงกัน หรือตามความเหมาะสม ทิ้งไว้ 30 วัน หรือจนกว่าแผลจากการทาบกิ่งจะประสานกันจนแนบสนิทจึงนำไปปลูก

(1.2) กรณีปลูกด้วยวิธีการติดตา (มีต้นตอพุทราเดิมในพื้นที่อยู่แล้ว หรือต้องการเปลี่ยนพันธุ์ใหม่) ต้องคัดเลือกตาจากกิ่งพุทราณมบ้านโพน ที่สมบูรณ์แข็งแรง ไม่มีโรค นำไปติดกับต้นตอ เช่น ต้นตอพุทราพันธุ์จัมโบ้ หรือต้นตอพุทราพันธุ์พื้นบ้าน เป็นต้น ต้องเป็นต้นที่สมบูรณ์ แข็งแรง ไม่มีโรค หรือตามความเหมาะสม ทิ้งไว้ 15 - 20 วัน หรือจนกว่าแผลจะประสาน หรือ ตุ่มตาเริ่มแตกกิ่งเจริญเติบโตต่อไป

(2) ฤดูกาลที่เหมาะสมในการปลูกอยู่ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม หรือตามความเหมาะสม

(3) พื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกพุทราสามารถปลูกได้ทั้งที่ลุ่มและที่ดอน แบบยกร่องหรือไม่ยกร่องก็ได้ หรือตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

(4) เตรียมพื้นที่โดยปรับปรุงดินด้วยการไถให้ร่วนซุย จากนั้นตากดินเพื่อฆ่าเชื้อโรค และบำรุงดินด้วยการใส่ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก หรือตามความเหมาะสมของพื้นที่

(5) แปลงปลูกควรปลูกในแนวทิศเหนือใต้เพื่อให้ต้นพุทราได้รับแสงเต็มที่ และเพื่อให้สะดวกในการจัดการภายในแปลงปลูก

(6) ขุดหลุมปลูกขนาด 50 x 50 x 50 เซนติเมตร ระยะห่างระหว่างแถวและระหว่างต้นที่เหมาะสมไม่น้อยกว่า 5 x 5 เมตร จากนั้นคลุมปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกกับหน้าดินที่ขุดจากหลุมให้เข้ากัน ส่วนหนึ่งนำไปรองก้นหลุมให้ได้ระดับสูงพอตั้งถุงต้นพันธุ์ให้ระดับดินปากถุงสูงกว่าระดับปากหลุมเล็กน้อย

(7) นำต้นพันธุ์พุทราวางตรงกลางหลุม โดยใช้ดินผสมส่วนที่เหลือกลบหลุมให้ระดับดินเสมอกับระดับดินของต้นพันธุ์ กรณีปลูกต้นพันธุ์พุทราที่ทาบกิ่งแล้วไม่ควรให้ดินกลบรอยแผลทาบกิ่ง กดดินบริเวณโคนต้นให้แน่น ปักไม้หลักและผูกเชือกยึดเพื่อป้องกันลมโยกต้น

การให้น้ำ

(1) ต้นพุทราปลูกใหม่ควรรดน้ำให้ชุ่ม หากฝนไม่ตกต้องรดน้ำอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้ดินแห้ง จะทำให้ต้นพุทราตั้งตัวได้เร็ว ทั้งนี้พุทราเป็นพืชทนแล้ง หากปริมาณฝนเพียงพอสามารถใช้น้ำฝนตามธรรมชาติได้

(2) ในระยะบำรุงผลพุทราการให้น้ำในปริมาณที่เหมาะสมจะมีความจำเป็นมาก คือ ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน จนถึงฤดูการเก็บเกี่ยวทำให้ได้ผลผลิตพุทราคุณภาพ หากมีการให้น้ำมากเกินไปจะส่งผลทำให้รสชาติของพุทราจืดลง โดยสามารถให้น้ำได้ทั้งระบบน้ำหยด ระบบหัวฉีด สปริงเกอร์ หรือการให้น้ำทางผิวดิน ซึ่งความถี่ในการให้น้ำประมาณ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือจากการสังเกตหน้าดินแห้ง และในระยะสองวันหลังจากการให้น้ำไม่ควรเก็บผลผลิตพุทราเนื่องจากจะทำให้รสชาติของพุทราจืด

การดูแลรักษา

(1) กำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการแย่งอาหารจากต้นพุทราและป้องกันโรคและแมลงศัตรูพืชต่าง ๆ พร้อมกับบำรุงต้นพุทราด้วยปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก หรือตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

(2) ตัดแต่งกิ่ง โดยเมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรตัดแต่งต้นทุกปีเพื่อให้กิ่งใหม่สามารถเจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้ดีกว่ากิ่งเดิม

(3) กรณีต้นพุทราแผ่กิ่งกว้าง ควรทำนั้งร้านค้ำกิ่งพุทราเพื่อรองรับกิ่งพุทราให้มั่นคงแข็งแรง

การบำรุงด้วยปุ๋ยหมักน้ำนม

ควรบำรุงด้วยปุ๋ยหมักน้ำนมในระยะก่อนการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยปุ๋ยน้ำนมอย่างน้อยต้องมีส่วนผสมในการหมักประกอบด้วย เช่น นมวัวสด ไข่ไก่ น้ำตาลทราย น้ำหวาน รำอ่อน นมเปรี้ยว ถั่วเหลืองป่น เป็นต้น หรือตามส่วนผสมของแต่ละพื้นที่ โดยการฉีดพ่นทางใบหรือผสมน้ำรดบำรุงราก อย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง

การกางมุ้งให้ต้นพุทรา

เนื่องจากพุทราเป็นพืชที่แมลงวันทองเข้าทำลายได้โดยง่าย เกษตรกรจะป้องกันด้วยวิธีการกางมุ้งให้กับต้นพุทรา โดยมุ้งที่จะนำมากางมีลักษณะเป็นตาข่าย โครงมุ้งต้องมีความมั่นคงแข็งแรง สูงไม่น้อยกว่า 2.5 เมตร

การเก็บเกี่ยว

(1) ระยะเวลาเก็บเกี่ยวพุทราที่บ้านโพนที่เหมาะสม จะนับหลังจากพุทราออกดอก ใช้เวลา 60 - 90 วัน จึงจะสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิต หรือในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน

(2) เก็บเกี่ยวผลพุทราที่บ้านโพน ที่มีความแก่ร้อยละ 75 ขึ้นไป โดยสังเกตที่ผลพุทราจะมีความเต่งตึง สีผิวไม่เขียวเข้ม และบริเวณผิวรอบขั้วผลพุทราจะบานไม่มีรอยย่น หรือที่เรียกว่าพุทราหัวเปิด

(3) วิธีการเก็บเกี่ยวผลพุทราหมบ้านโพน จะเก็บโดยใช้มือเด็ดจากขั้วผลโดยตรง ควรดำเนินการอย่างระมัดระวังเพื่อไม่ให้เกิดรอยชำ แดง หรือการขีดข่วน แล้วจึงลำเลียงไปกองรวมกันไว้บนพื้นที่ที่มีวัสดุรองรับที่สะอาดไม่ให้พุทราสัมผัสหรือปนเปื้อนสิ่งสกปรก เพื่อรอการคัดชนิดและขนาดต่อไป

การคัดแยกประเภท

คัดแยกชนิดและขนาดของผลพุทราหมบ้านโพนโดยมือหรือโดยใช้เครื่องคัดแยก ซึ่งมีมาตรฐานการคัดแยกขนาด ดังนี้

- (1) พุทราหมบ้านโพน ชนิดลูกโม่
 - นมโม่ ขนาดไม่เกิน 12 ผลต่อกิโลกรัม
 - นมกลาง ขนาด 13 - 22 ผลต่อกิโลกรัม
- (2) พุทราหมบ้านโพน ชนิดลูกแก้ว
 - ลูกแก้ว เบอร์ 1 ขนาดไม่เกิน 35 ผลต่อกิโลกรัม
 - ลูกแก้ว เบอร์ 2 ขนาด 36 - 45 ผลต่อกิโลกรัม
 - ลูกแก้ว เบอร์ 3 ขนาด 46 - 55 ผลต่อกิโลกรัม

การบรรจุหีบห่อ

- (1) รายละเอียดบนฉลากหรือบรรจุภัณฑ์ ให้ประกอบด้วยคำว่า "พุทราหมบ้านโพน" หรือ "Nom Ban Phon Jujube" หรือ "Put-sa Nom Ban Phon"
- (2) ให้ระบุชื่อและที่อยู่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการค้า ที่ติดต่อได้

3. ความสัมพันธ์ระหว่างสินค้ากับแหล่งภูมิศาสตร์

ลักษณะภูมิประเทศ

อำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย ตั้งอยู่ที่ตอนบนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ละติจูดที่ 16 องศา 55 ลิปดา 24 ฟลิปดาเหนือ ลองจิจูดที่ 103 องศา 37 ลิปดา 54 ฟลิปดาตะวันออก และละติจูดที่ 16 องศา 51 ลิปดา 48 ฟลิปดาเหนือ ลองจิจูดที่ 103 องศา 32 ลิปดา 18 ฟลิปดาตะวันออก สูงกว่าระดับน้ำทะเล 100 – 300 เมตร สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบสูงใกล้เทือกเขาภูพาน มีแนวเขาสลับซับซ้อน สลับกับที่ราบระหว่างหุบเขาแคบ ๆ เป็นเขตป่าไม้ที่สำคัญได้แก่ ป่าดงมูลและป่าดงแม่แฝด ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ คือ ลำน้ำปาวและลำน้ำพาน สามารถส่งน้ำเพื่อการเกษตรได้ ลักษณะเป็นดินร่วนหยาบ หรือดินร่วนปนทราย ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดหรือปานกลาง ระบายน้ำดีถึงดีปานกลาง

ลักษณะภูมิอากาศของอำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย เป็นแบบมรสุมเขตร้อน แห้งแล้ง มี 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงพฤษภาคม อากาศร้อนอบอ้าว ประมาณ 38 – 41 องศาเซลเซียส ฤดูฝน ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และฤดูหนาว ในช่วงเดือน ตุลาคม – กุมภาพันธ์ อากาศเย็น ถึงเย็นมาก จากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศในพื้นที่อำเภอคำม่วงและอำเภอสามชัย ของจังหวัดกาฬสินธุ์ จึงมีความเหมาะสมในการปลูกพุทราเนื่องจากเป็นพืชทนแล้ง ประกอบกับพื้นที่เป็นดินร่วนหยาบ หรือดินร่วนปนทราย ทำให้ระบบรากของพุทรารอบโคนต้นและในแนวตั้ง สามารถหาอาหารได้ดีส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพดี หวาน กรอบ

ประวัติความเป็นมา

"บ้านโพน" เป็นชุมชนของคนกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทซึ่งบรรพชนได้อพยพมาตั้งหลักแหล่งเมื่อราว พ.ศ. 2400 ทั้งในพื้นที่อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ชุมชนชาวผู้ไทบ้านโพน นอกจากจะเป็นชุมชนที่เป็นต้นกำเนิดของผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์อันได้ชื่อว่าเป็นหัตถกรรมที่มีความสวยงามวิจิตรบรรจงจนได้ชื่อว่าเป็น "ราชินีแห่งไหม" ชาวบ้านโพนเริ่มปลูกพุทราราวปี พ.ศ. 2526 โดยนายบุตร ภูจันทา ได้นำพุทราประเภทสหวานสายพันธุ์บอมเบย์เข้ามาปลูก ด้วยสภาพดินที่มีลักษณะเป็นที่ราบริมห้วยเชิงเทือกเขาภูพาน และภูมิอากาศที่เหมาะสมจึงทำให้พุทราที่ปลูกในพื้นที่มีคุณภาพดี รสหวานกรอบ เป็นที่ต้องการของผู้บริโภค จึงมีชาวบ้านขยายพื้นที่การปลูกเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งในอำเภอบ้านม่วงและอำเภอสหัสขันธ์ ของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในการนี้เทศบาลตำบลโพน จึงกำหนดจัดงานเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ผลผลิตพุทราตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้พุทราจากแหล่งผลิตของบ้านโพน มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากขึ้นอย่างแพร่หลาย

ต่อมารอบปีการผลิต 2550/2551 ได้มีการส่งเสริมเกษตรกรปลูกสายพันธุ์พุทราอื่นเพิ่มเติม คือ พันธุ์นมสดแทนพันธุ์ที่ปลูกอยู่เดิม โดยมีข้อตกลงว่าจะรับซื้อผลผลิตคืนทั้งหมดในราคาที่ดีกว่าพันธุ์เดิม แต่ต้องซื้อพันธุ์พุทราและปุ๋ยบำรุงจากผู้มาส่งเสริม แต่ในภายหลังไม่สามารถซื้อพุทราตามจำนวนและราคาที่ดีกลงได้โดยให้เหตุผลว่าผลผลิตไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ต้องการทั้งสองฝ่ายจึงได้มีการยกเลิกข้อตกลงในรอบปีการผลิตต่อมา ซึ่งชาวบ้านหลายคนเหลือกิ่งพันธุ์ไว้เนื่องจากเห็นว่าให้ผลดีกว่าพันธุ์เดิม และในปีต่อ ๆ มา ก็สังเกตเห็นว่าพุทราที่เกิดจากตาพุทราพันธุ์นมสดทาบกับต้นตอพุทราพันธุ์จัมโบ้ นอกจากจะมีลักษณะเด่นคือให้ผลผลิตที่ดีกว่าพันธุ์เดิมแล้วยังให้ผลผลิตเป็นสองลักษณะ คือ แบบลูกโป๊และแบบลูกแก้ว และด้วยภูมิปัญญาของเกษตรกร เมื่อบำรุงด้วยปุ๋ยน้ำนม ทำให้ผลผลิตพุทราสายพันธุ์นี้มีความหวาน กรอบเพิ่มมากขึ้น ในรอบปีการผลิต 2555/2556 นายบุตร ภูจันทา ได้นำวิธีการกางมุ้งมาปรับใช้ในการดูแลต้นพุทราเพื่อป้องกันการทำลายผลผลิตจากแมลงวันทอง ทำให้ได้ผลดีต่อผู้บริโภค คือ ลดการใช้สารเคมีในการป้องกันและกำจัดศัตรูพืช และไม่กระทบกับคุณภาพผลผลิต อีกทั้งทำให้พุทรามีผิวสวยเป็นที่ต้องการของตลาด จึงมีการขยายพื้นที่พุทรากางมุ้งเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในปัจจุบัน พ.ศ. 2563 มีการปลูกพุทราแบบกางมุ้งทั้งหมด โดยมีเกษตรกรจำนวน 403 ราย พื้นที่ปลูกกว่า 1,832 ไร่ ปริมาณผลผลิตเฉลี่ย 4.5 ตันต่อไร่ สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนไม่น้อยกว่าปีละ 100 ล้านบาท

4. ขอบเขตที่ตั้งแหล่งภูมิศาสตร์

ขอบเขตพื้นที่การปลูกและผลิต พุทรานมบ้านโพน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอสหัสขันธ์และอำเภอคำม่วงของจังหวัดกาฬสินธุ์ รายละเอียดตามแผนที่

5. การพิสูจน์แหล่งกำเนิด

- (1) พุทรานมบ้านโพน ต้องปลูกและผลิตในเขตพื้นที่ที่กำหนด ตามกระบวนการผลิตข้างต้น
- (2) กระบวนการผลิตจะต้องผ่านการควบคุมตรวจสอบ คือ มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า พุทรานมบ้านโพน รวมทั้งต้องมีเอกสารกำกับเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับได้

6. เงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนดตามมาตรา 15

(1) จัดให้มีการขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า ที่ประสงค์จะขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พุทธนามบ้านโพน

(2) ผู้ขอขึ้นทะเบียนสมาชิกผู้ผลิต และผู้ประกอบการค้า จะต้องปฏิบัติตามคู่มือการปฏิบัติงาน สำหรับสมาชิกผู้ขอใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ พุทธนามบ้านโพน และดำเนินการตามแผนการควบคุมตรวจสอบ ทั้งกระบวนการผลิตในระดับผู้ผลิตและระดับจังหวัด

แผนที่แสดงแหล่งภูมิศาสตร์ พุทราณมบ้านโพน

ขอบเขตพื้นที่การปลูกและผลิต พุทราณมบ้านโพน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอสามชัยและอำเภอก้ามวง ของจังหวัดกาฬสินธุ์